

unclàssic

El mestre en fa 80

Josep M. Espinàs
Relacions particulars
La Campana. Barcelona, 2007

PERE VIRGLI

Vuitanta anys i vuitanta llibres publicats. Aviat és dit. I si a això hi afegim trenta anys de columna diària ininterrompuda a la premsa convidem que Josep Maria Espinàs és un escriptor que s'escapa dels paràmetres habituals pels quals circula la gent del noble gremi de la ploma. Una vuitantena de llibres i amb el vuitanta-unè –un nou viatge a peu, aquesta vegada per l'Alt Camp– preparat per aparèixer just abans de l'estiu. Hi torno: aviat és dit!

La novetat que ens ha deixat ara l'Espinàs –coincidint exactament amb el seu aniversari– es diu *Relacions particulars*, i, tal com ell mateix explica en el pròleg, és un recull de moments viscuts amb Espriu, Foix, Delibes, Pla, Cela i Sagarra. Ni biografies ni estudis literaris, doncs. Només –i no menys– que la fixació d'uns records personals viscuts al costat d'aquests enormes escriptors. Aquestes *Relacions particulars*, per tant, són uns esplèndids retrats fets amb l'ajut de la memòria i, quan ha calgut, amb el suport puntual de documents i cartes personals.

El llibre és a més a més una mostra preclara de l'envejable punt de maduresa tècnica i depuració estilística a què ha arribat des de fa temps Josep M. Espinàs. I també de la seva elegància personal, ja que, quan cal, sap ser crític però no feridor. No se'n calla ni una mantenint, però, intacte el respecte i l'admiració pels seus retratats.

De Salvador Espriu ens fa un encertat paral·lelisme entre el seu aspecte físic i el seu caràcter. D'aquell home auster i silenciós que trigava una hora per afaitar-se i que opinava que la indignació no és bona per a la salut ens diu que “coneixia les perilloses gràcies de la sensualitat i s'havia proposat no caure-hi”.

De J.V. Foix en destaca la prosa –“Un exemple extraordinari d'arquitectura i ornamentació perfectament lligades”– i el seu aspecte senyorial i endreçat amb una imatge preciosa quan diu que ja no queden, com ell, “poetes que viuen en estat de mètrica rigorosa”.

Per l'Espinàs Miguel Delibes és l'escriptor castellà del segle XX que li ha donat més plaer. Simbolitza, diu, la seducció del text i a ell –*val-lisoletà* de soca i arrel– li deu, paradoxalment, la seva tria del camí lingüístic com a escriptor en català. Són delicioses les escenes de Delibes en el col·loqui internacional de novel·listes de Formentor, com una illa de senzillesa i de sentit comú entre tanta fatuïtat i transcendència vana.

Un lluminós exemple de la trapelleria tècnica d'Espinàs el tenim quan a la pàgina 72 descriu Delibes com un home que de vegades semblava, més que un pagès, un indi i en el paràgraf següent, quan parla de la sobtada mort de la muller de l'escriptor castellà repren el fil:

“Delibes va quedar terriblement desemparrat. A l'indi se li havia cremat la tenda, se li havia esborrat el camí conegut”.

De Josep Pla destaca la seva enorme i seductora capacitat de persuasió, que li permet, per exemple, escriure un reportatge sobre Bilbao a partir de les observacions que li fa un taxista durant un curt trajecte per la ciutat. L'Espinàs no es talla un pèl quan ha de parlar de les contradiccions planianes: “Pla podia ser molt poc cortès. I això que en els seus escrits –i sovint quan parlava– defensava les formes socials, l'ordre, l'educació”. Destaca la seva condició d'escriptor infatigable però sense ambició de diners i discrepa de la teoria de Pla sobre el paper troncal dels adjectius fent-nos notar –i és cert– que a *Retrats particulars* ha procurat utilitzar el mínim d'adjectius indispensables. I per acabar, la cirereta final: “Cela es va inventar com a personatge i Pla també, però amb menys espectacle i amb més astúcia”.

De Camilo José Cela destaca clars i obscurs. Li alaba l'interès per Sagarra en un moment que la intel·lectualitat catalana el menystenien i l'agudesa verbal de què sovint feia gala. Li retreu, però, certs tics de *señorito* i una irrefrenable tendència a proclamar heroïcitats sexuals. El Cela que conviu amb l'Espinàs durant el seu viatge a peu pel Pirineu era un home metòdic, responsable i ordenat. “No em va estranyar gens que al cap dels anys aconseguís el premi Nobel. Era un mestre de la llengua i un mestre de l'organització”.

En la primera imatge que la memòria de l'Espinàs té enregistrada de Sagarra, damunt de l'escenari del Romea, li sembla “com si hagués ressuscitat davant de nosaltres un solemne autor francès del segle passat”. Sobre l'elegància de Sagarra –la personal i la literària– escriu: “Tenia la impressió que em parlaria en un llatí impecable”. I quan el compara amb Pla: “Potser seria massa atrevit dir que la diferència amb Pla podia explicar-se perquè Sagarra tenia la capacitat de diàleg dels que han menjat refinadament i han begut líquids de qualitat”.

Catgòric, l'Espinàs. Directe i entenedor com el mestre que sens dubte és.

Joan Josep Isern

Les novetats de Sant Jordi 2007

Diari d'un boig i altres relats
Lu Xun

Albi
Juli Vallmitjana

www.edicions1984.cat

El poble gris
Santiago Rusiñol

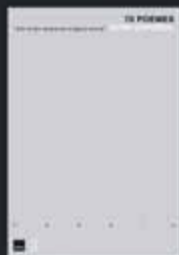
L'edifici laqubian
Alaa Al Aswani

Pàries urbans
(Guetos, banlieues, Estat)
Loïc Wacquant

La realitat d'un somni
(Trenta anys d'escoles catalanes a la Catalunya del nord)
La Bressola

70 poemes
Quim Espinós

Contrarevolució
(Els Fets de Maig de 1937)
Ferran Alba

La força d'existir
Michel Onfray